

מרים

(סוף מעמוד 5)

למשמרת, העלאת דמויות מן הזכרון על הנייד, כדי להציב להן יד ושארית. ואם כי העמיד ברדיצבסקי במרכז הדברים את הדמות המאירה של מרים, זו האידיאליזציה של גילוי האשה הנצחית בישראל, הריהי עומדת כאן, למעשה, רק כמין סמל צרוף, כשהיא מתוארת לנו לא־דוקא מצד הליכותיה הריאליות, אלא בעיקר מצד תכונותיה וסגולותיה — לא כנוף, אלא כנפש — עומדת כמין „בתולה קדושה“ ישראלית (שאינה קשורה לזמנה שלה ויכולה להשתייך גם לזמן קדום), והיא אוצלת מהודה ומנועם אצילותה על סביבתה, אך בלי קשר ממשי לסביבה זו. למעשה, הרי זו נובלה על מרים, בצירוף זר זכרונות על דמויות מתהום־המושב היהודי באוקראינה, אותה פרובינציה מגוונת ובשומה, שאורה החריף מלא חדים של זמירות החזחולים, בק קיוב ובין אומאן מזה, ובין שדה־לבן ומזר בזו מזה, והזכרונות אינם כאן מקלעת־קישוט טפלה לעיקר, אלא מטרה לעצמה, והצירוף עם דמותה של מרים אינו נובע מתוך הכרח פנימי, והוא אף מלא־כותי במקצת. — „מרים“, בעצם הדבר, זה מין סיפור על שתי ערים — „לא־דינה“, העיירה אשר בה עברו על בר־דיצבסקי ימי שחרותו (דובובה, הסמוכה לאומאן), ועיר „הוניד“, זו סביבת ימי עלומיו ונפתוליו, שצורה ודאי נק' בך מעפרן של עיירות אהדות, טפליק, פארשאד ועוד.

סגולה אוסיינית היא לרומאן לא־רר מאן זה, ששם מרים נקרא עליו — כמו גם לחלק חשוב מסיפורי ברדיצבסקי האחרים, וביחוד ל„רומאנים הקצרים“ שלו — שהוא פכריה גם את הקורא הבקורתי לסלק את מידת הדין ההפך־חית מפני מידת הרחמים הרגשית: את „מרים“ קוראים כל ב, לא בשכל, אין אנו נותנים כלל דעתנו על הליקויים, הספרותיים' במבנהו של סיפור־המעשה ובריקמתו העשויה כעין ריבועים־ריבועים וחלל מפריד בין ריבוע לריבוע — כיון שהשירה השפוכה על יצורה זו סוחפת את הלב ומרוממתו אל תוֹום הנפשיות הצרופה שלמעלה ממערכי האינטלקטואליי. אנו מבקשים בסיפור זה לא את ההישג הספרותי, אלא את הגילוי הנפשי, תהיה אשר תהיה צורתו ואמצעיו התודעיים; השירוע המקוטע הנשימה הלוהטת שבחובו של המשורר ואת אהבתו לכל הנפשות שהגו את עולמו בעבר, איש־אמת, שעין רואה לו ולב מרגיש ותמים לו, מטיח לנו כאן באינטימיות פנה ובלו כוונתי־סופר, מקצועיים, זכרונות־נעורים יקרים, שליווהו כל ימיו כשהם שמורים לו באחת מפינות מוחו ומאירים לו משם כורתן זה בחושך, המספר ממהר, שעתו דחוקה — „עוד שעל אחד אל הליל הא־רוך — — — הנני כותב עתה רק לאור הנר“ — הוא מבקש לקצר ונמצא מא־ריך לפעמים, נוגע בעניינים צדדיים ודולג על דברים עיקריים, מתוך רצון להציל הכל מתהום הנשיה ולא להפ־קיר שום דבר לשיכחה, שהיא מית־תם האמיתית של חיים שחלפו ואינם.

ישורון קשת